

UCHWAŁA NR XVII/02/26
MŁODZIEŻOWEJ RADY MIASTA SZCZECIN
KADENCJI 2025/2026
z dnia 19 lutego 2026 r.

w sprawie ustanowienia instytucji Miejskiego Rzecznika Praw Ucznia i ustanowienia Szkolnych Rzeczników Praw Ucznia

Na podstawie art. 6 ust. 4 i art. 23 ust. 2 Statutu Młodzieżowej Rady Miasta Szczecin, stanowiącego załącznik do Uchwały Nr L/1054/02 Rady Miasta Szczecina z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie powołania Młodzieżowej Rady Miasta Szczecin i nadania jej statutu, z późn. zm., **Młodzieżowa Rada Miasta Szczecin uchwala, co następuje:**

§ 1. 1. W trosce o zapewnienie poszanowania praw uczniowskich, należnie przysługujących uczniom szkół ponadpodstawowych położonych na terenie Miasta Szczecin, Młodzieżowa Rada Miasta Szczecin postuluje ustanowienie instytucji Miejskiego Rzecznika Praw Uczniowskich i Szkolnych Rzeczników Praw Ucznia, które funkcjonować będą jako stałe organy stojące na straży praw uczniów.

§ 2. Projekt zarządzenia Prezydenta Miasta Szczecin w sprawie ustanowienia instytucji Miejskiego Rzecznika Praw Ucznia i ustanowienia Szkolnych Rzeczników Praw Ucznia postulowany przez Młodzieżową Radę Miasta Szczecin stanowi załącznik nr 1 do uchwały.

§ 3. Uchwałę przekazuje się Prezydentowi Miasta Szczecin i Przewodniczącemu Rady Miasta Szczecin.

§ 4. Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Młodzieżowej Rady Miasta Szczecin

Wojciech Frąckiewicz

UZASADNIENIE

Na podstawie art. 6 ust. 4 Statutu Młodzieżowej Rady Miasta Szczecin, stanowiącego załącznik do Uchwały Nr L/1054/02 Rady Miasta Szczecin z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie powołania Młodzieżowej Rady Miasta Szczecin i nadania jej statutu, z późn. zm., Młodzieżowa Rada może kierować zapytania lub wnioski w formie uchwały. Uchwała powinna zawierać krótki przedstawienie stanu faktycznego będącego jej przedmiotem oraz wynikające z niej pytania. Prezydent Miasta lub osoba przez niego wyznaczona są obowiązani udzielić odpowiedzi na piśmie, nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania uchwały.

Komisja ds. Edukacji Młodzieżowej Rady Miasta Szczecin dostrzega istotną lukę w obecnym systemie ochrony praw ucznia na poziomie szkoły. Uczniowie znajdujący się w sytuacjach spornych niejednokrotnie pozostają bez realnego, łatwo dostępnego i wyspecjalizowanego organu, do którego mogliby zwrócić się w sposób bezpieczny i adekwatny do charakteru sprawy. Istniejące instytucje o charakterze centralnym lub ogólnokrajowym, takie jak chociażby Rzecznik Praw Dziecka (dalej: RPD), nie są przystosowane do reagowania na jednostkowe problemy wynikające z codziennego funkcjonowania konkretnej szkoły, jej struktury organizacyjnej, relacji interpersonalnych oraz lokalnych uwarunkowań środowiska szkolnego. Tryb wnoszenia skargi do RPD, czas na jej rozpatrzenie i ewentualne rozwiązanie problemu jest nieproporcjonalny do skali problemów, z którymi borykają się uczniowie szczecińskich szkół średnich. Problemy te winny być rozwiązywane w zarodku w krótkim czasie, co pozwoli deeskalować problemy społeczności szkolnych.

Wprowadzenie instytucji Szkolnego Rzecznika Praw Ucznia, w modelu kolegialnym złożonym z przedstawiciela środowiska nauczycieli danej placówki oświatowej jak i środowiska uczniów tej że placówki, stanowi odpowiedź na rzeczywiste potrzeby uczniów poprzez zapewnienie im stałego punktu wsparcia oraz organu pierwszego kontaktu w przypadku podejrzenia naruszenia ich praw. Szczególne znaczenie ma umiejscowienie rzecznika w strukturze szkoły, co umożliwia lepsze rozpoznanie jej specyfiki oraz szybsze i bardziej adekwatne reagowanie na pojawiające się problemy.

Młodzieżowa Rada Miasta Szczecin podkreśla, że model kolegialny, oparty na współpracy rzecznika-ucznia oraz rzecznika-nauczyciela, zwiększa skuteczność, stabilność oraz wiarygodność funkcjonowania tej instytucji. Rzecznik-uczeń zapewnia reprezentację perspektywy uczniowskiej oraz większą dostępność dla rówieśników, natomiast obecność rzecznika-nauczyciela gwarantuje zgodność podejmowanych działań z przepisami prawa, procedurami szkolnymi oraz kompetencjami organów szkoły.

Model kolegialny pełni również funkcję ochronną, ograniczając ryzyko wywierania presji na jedną osobę oraz wzmacniając niezależność instytucji w strukturze szkoły. Sprzyja on także budowaniu dialogu, kultury porozumienia oraz rozwiązywaniu konfliktów na wczesnym etapie, zanim dojdzie do ich eskalacji.

Wprowadzenie Szkolnego Rzecznika Praw Ucznia w zaproponowanej formule przyczynia się również do kształtowania postaw obywatelskich i demokratycznych wśród młodzieży, zwiększając świadomość przysługujących praw, poczucie sprawczości oraz realny wpływ uczniów na funkcjonowanie społeczności szkolnej.

W celu stworzenia możliwości odwoławczych od decyzji Szkolnego Rzecznika Praw Ucznia, Młodzieżowa Rada Miasta postuluje również utworzenie instytucji Miejskiego Rzecznika Praw Ucznia. Jest ona szczególnie ważna, ponieważ tworzy niezależny, miejski poziom ochrony praw ucznia – wykraczający poza strukturę pojedynczej szkoły. W sytuacji, gdy problem nie może zostać rozwiązany na poziomie szkolnym, uczeń zyskuje możliwość odwołania się do organu działającego ponad lokalnymi (szkolnymi) zależnościami. Daje to poczucie bezpieczeństwa i pewność, że żadna sprawa nie zostanie pozostawiona bez rozpatrzenia.

Miejski Rzecznik pełni również funkcję gwarancyjną wobec funkcjonowania Szkolnych Rzeczników. Możliwość kontroli ich działań oraz rozpatrywania skarg na bezczynność wzmacnia cały system ochrony praw ucznia i zapobiega sytuacjom, w których uczeń zostałby pozbawiony realnego wsparcia.

Szczególne znaczenie ma fakt, że Miejski Rzecznik działa jako Pełnomocnik Prezydenta Miasta Szczecin. Umieszczenie tej funkcji bezpośrednio przy organie wykonawczym miasta nadaje jej wysoki autorytet oraz realną siłę oddziaływania. Rzecznik, działając z mandatem Prezydenta, posiada silniejszą pozycję w relacjach z dyrektorami szkół i jednostkami organizacyjnymi miasta. Jego interwencje nie mają charakteru wyłącznie opinii, lecz są wyrazem stanowiska instytucji miejskiej najwyższego szczebla.

Autorytet wynikający z podległości Prezydentowi wzmacnia skuteczność działań Rzecznika w walce o prawa ucznia. Dyrektorzy szkół oraz organy oświatowe są zobowiązane do współpracy, co nadaje podejmowanym działaniom realny wymiar, a nie jedynie symboliczny charakter.

Ponadto Miejski Rzecznik ma możliwość prowadzenia analiz, inicjowania działań edukacyjnych oraz przedstawiania sprawozdań władzom miasta. Oznacza to, że ochrona praw ucznia staje się stałym elementem polityki oświatowej miasta, a nie jednorazową inicjatywą. Problemy uczniów mogą być identyfikowane i rozwiązywane systemowo, z uwzględnieniem doświadczeń wszystkich szkół.

Instytucja Miejskiego Rzecznika Praw Ucznia jest zatem nie tylko organem interwencyjnym, lecz także gwarantem, że prawa ucznia będą traktowane jako sprawa o znaczeniu publicznym. Jej istnienie wzmacnia zaufanie młodzieży do samorządu oraz potwierdza, że Miasto Szczecin w sposób realny i odpowiedzialny stoi na straży praw swoich uczniów.

Potrzeba wzmocnienia systemu ochrony praw ucznia znajduje również potwierdzenie w wynikach ogólnopolskich badań przedstawionych w publikacji „Prawo ucznia w Polsce. Raport z badań” pod redakcją Łukasza Korzeniowski, stworzona przez Stowarzyszenie Umarłych Statutów. Raport ten wskazuje na liczne przypadki nieprawidłowości w zakresie przestrzegania praw uczniów w polskich szkołach ponadpodstawowych, w tym także w odniesieniu do uczniów pełnoletnich, którzy zgodnie z obowiązującymi przepisami posiadają pełną zdolność do czynności prawnych.

Z danych zawartych w raporcie widać wiele przykładów łamania praw ucznia, w tym np.: 58% uczniów pełnoletnich musiało uzyskać zgodę rodziców na udział w wycieczce szkolnej, 61% statutow szkół zawiera przepisy wskazujące, iż uczeń musi wykazać się wiedzą „ponadprogramową” lub „poza program”, aby uzyskać ocenę celującą, co może prowadzić do nierównego traktowania uczniów oraz wykraczać poza ramy podstawy programowej określonej w przepisach prawa, 49% statutow przewiduje możliwość odebrania uczniowi telefonu komórkowego (np. do depozytu w sekretariacie) w przypadku naruszenia zasad jego używania, co rodzi wątpliwości w kontekście ochrony prawa własności, 48% statutow zawiera regulacje dotyczące wyglądu uczniów (m.in. kolor włosów, makijaż, tatuaże), które mogą ingerować w sferę wolności osobistej i prawa do wyrażania własnej tożsamości.

Powyższe dane wskazują, że naruszenia praw ucznia nie mają charakteru incydentalnego, lecz systemowy. Problemy te wynikają często z niejednoznacznych zapisów statutow szkolnych, braku skutecznych mechanizmów kontroli ich zgodności z prawem oraz niewystarczającej świadomości prawnej w środowisku szkolnym. Problem ten dostrzega również Ministerstwo Edukacji, które dnia 3 listopada 2025 r. skierowało projekt ustawy o numerze UD222 do Komitetu Stałego Rady Ministrów. Projekt ten dotyczy m.in. Praw i Obowiązków Ucznia oraz powołania Rzecznika Praw Uczniowskich. Ministerstwo Edukacji w uzasadnieniu do ustawy argumentuje potrzebę wzmacniania praw uczniowskich badaniami naukowymi, z których wynika, że 57,1 % uczniów uważa, że ich prawa są łamane, a na ten fakt wskazują również organizacje pozarządowe, zawarte w ministerialnym uzasadnieniu.

W tym kontekście powołanie Szkolnego Rzecznika Praw Ucznia, który byłby swego rodzaju trybunem ludowym, orędującym za poszanowaniem godności człowieka, w myśl art. 30 Konstytucji RP, stanowiłoby istotny mechanizm prewencyjny oraz interwencyjny. Instytucja ta mogłaby na bieżąco analizować zapisy statutow szkolnych, wspierać uczniów w sytuacjach spornych, podejmować mediacje oraz inicjować działania naprawcze, zanim dojdzie do utrwalenia praktyk niezgodnych z obowiązującym prawem.

Tym samym wprowadzenie Szkolnego Rzecznika Praw Ucznia należy uznać za rozwiązanie proporcjonalne, zasadne i oparte na rzetelnych danych empirycznych, odpowiadające na realne problemy zidentyfikowane w polskim systemie oświaty.

Przewodniczący Młodzieżowej Rady Miasta Szczecin

Wojciech Frąckiewicz